SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2500

av Mikael Oscarsson (KD)

Åtgärder för ökat barnafödande

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en nationell strategi för en hållbar befolkningsutveckling och utreda hur relevanta förslag från Utredningen för en framtid med barn kan genomföras och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskap om fertilitet och hur den påverkas av ålder ska ingå i skolans undervisning om sexualitet och relationer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studie- och yrkesvägledningen bör ge unga stöd att planera hela livet, inklusive önskan om familj och barn, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en nationell informationsinsats om fertilitet riktad till unga vuxna, och hur fertilitetsrådgivning kan erbjudas via ungdomsmottagningar och primärvård, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur det kan bli lättare att få barn under studietiden bl.a. genom en höjd föräldrapenning på grundnivå för studenter, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur det hur det kan bli lättare att få barn under studietiden bl.a. genom mer flexibla villkor i studiestödet för studerande föräldrar, och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur fertilitetsvården kan bli mer jämlik över landet och om att ett nationellt forskningscentrum för reproduktiv hälsa bör inrättas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

I Sverige har aldrig fött så få barn som nu. År 2025 föddes 97 500 barn, det lägsta antalet på 23 år. Den summerade fruktsamheten var 1,42 barn per kvinna, den lägsta som någonsin uppmätts i Sverige sedan mätningarna började på 1700-talet. För att befolkningen ska kunna hålla sig stabil utan invandring krävs omkring 2,1 barn per kvinna.

Det här är inte en fråga om att staten ska bestämma hur många barn människor ska ha. Det är en fråga om att människor ska kunna få de barn de själva önskar.

Katastrofen smyger sig på

Ett minskat barnafödande märks inte med en gång. Först föds lite färre barn. Sedan läggs en förskoleavdelning ner. Sedan en skola. En dag upptäcker vi att de små barnkullarna har blivit vuxna, och att det är just de som skulle ha arbetat i vården, byggt husen, kört bussarna, betalat skatterna och tagit hand om oss när vi blivit gamla.

Den brittiske demografen Stephen Shaw, som nyligen gästade en konferens i Stockholm, pekar på Japan som exempel. För 50 år sedan föddes omkring två miljoner japanska barn om året. I dag föds omkring 700 000. I Sydkorea är födelsetalet under ett barn per kvinna.

Arbetskraftsinvandring kan fylla luckor ett tag. Men de som kommer blir också gamla och behöver pension, vård och omsorg. Samtidigt sjunker födelsetalen snabbt även i Indien, Mellanöstern och Afrika. Migration löser därför inte det grundläggande problemet.

Många vill ha barn men får dem inte

Det är lätt att tro att människor helt enkelt valt bort barn. Visst finns de som medvetet inte vill ha barn. Men Shaws forskning pekar på något annat: många vill ha barn men får dem aldrig. Han kallar det oplanerad barnlöshet. När han intervjuar äldre barnlösa

återkommer samma mening: ”Jag bestämde mig aldrig för att inte skaffa barn. Det bara blev så.”

Den moderna livsplanen ser ut ungefär så här: först gymnasiet, sedan universitetet, sedan jobb och karriär, resor, en partner, en bra bostad och ordnad ekonomi. Och till sist barn. Men kroppen har inte varit med och utformat den planen.

Första barnet kommer allt senare. År 2023 var förstagångsmammor i genomsnitt 30,4 år och förstagångspappor 32,4 år, jämfört med 28,2 och 30,7 år 2000. När det första barnet kommer sent blir det mindre tid för ett andra och ett tredje.

Regeringens utredning Framtid med barn konstaterar att ofrivillig barnlöshet berör omkring 15–20 procent av paren i fertil ålder. Kunskapen om fertilitet är låg, och många försöker få barn först när chanserna redan har minskat. Ungefär fem procent av alla barn som föds i Sverige i dag har kommit till genom assisterad befruktning. Men vården kan inte ersätta förebyggande kunskap. Som socialminister Jakob Forssmed har konstaterat möter många som önskar få barn medicinska eller biologiska hinder.

Kunskap om fertilitet

Under ett halvsekel har vi blivit mycket bra på att lära unga hur de undviker att få barn. Det är viktig kunskap. Men vi har inte varit lika bra på att berätta hur fertiliteten faktiskt fungerar.

En 20-årig kvinna vet sannolikt betydligt mer om hur hon undviker en graviditet än om hur hennes möjligheter att få tre barn påverkas om hon börjar försöka långt senare i livet. Det är inte alltid lätt att bli gravid, och risken för missfall ökar med åldern.

Det gäller även männen. Även män väntar, med samma utbildning, karriär, bostad och ekonomi först. Om männen börjar fundera på familj först vid 35 påverkar det också de kvinnor de ska bilda familj med. Kunskap om fertilitet måste därför nå både flickor och pojkar.

Skolans undervisning om sexualitet och relationer bör därför också ge kunskap om fertilitet och ålder. En nationell informationsinsats riktad till unga vuxna bör utredas, liksom hur ungdomsmottagningar och primärvård kan erbjuda fertilitetsrådgivning.

Vem frågar hur vi vill leva?

Redan i skolan frågar vi barn vad de vill bli. Vi har studievägledare, karriärcoacher och utbildningsmässor. Men vem frågar 20-åringen hur hon vill leva? Vill hon ha familj? Två barn, tre eller fler?

Det handlar inte om att säga till en 22-åring att skynda sig att föda barn. Det handlar om att säga: om du vet att du vill ha barn, ta med det när du planerar ditt liv. Studie- och yrkesvägledningen bör därför ge unga stöd att planera hela livet, inte bara karriären.

Det ska gå att få barn under studietiden

Många skjuter upp barnen tills utbildningen är klar och jobbet är fast. En viktig orsak är att det är ekonomiskt svårt att få barn som student. Den som inte har haft en inkomst får föräldrapenning på grundnivå, vilket inte räcker att leva på.

Regeringen bör utreda hur föräldrapenningen på grundnivå kan höjas för studenter och hur studiestödet kan ge studerande föräldrar mer flexibla villkor, så att det blir möjligt att kombinera studier och familj. Den som vill få barn tidigare ska inte straffas ekonomiskt för det.

Jämlik fertilitetsvård

För dem som inte kan få barn på egen hand måste vården fungera. I dag skiljer sig tillgången till fertilitetsvård åt mellan regionerna. Utredningen Framtid med barn föreslår att reproduktiv hälsa ska ingå i folkhälsoarbetet, att vården ska bli mer jämlik och att ett nationellt forskningscentrum ska inrättas. Regeringen bör utreda hur de förslagen kan genomföras.

En nationell strategi

Det är bra att regeringen har tillsatt utredningen Framtid med barn. Nu behövs en nationell strategi för en hållbar befolkningsutveckling, där förslagen omsätts i handling. Familjepolitik, utbildning, bostadspolitik och vård behöver dra åt samma håll.

Stephen Shaw varnar för att vi en dag kommer att se tillbaka på vår tid som ”the good old days”. Inte för att vi var rikare, utan för att det fortfarande fanns tillräckligt många människor för att få samhället att fungera.

Då kommer någon att fråga: hur kunde ett samhälle där så många sa att de ville ha barn sluta med att så många aldrig fick några? Den frågan måste vi börja besvara nu. Vad hindrar människor från att få de barn de själva vill ha?

Mikael Oscarsson (KD)